

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra Pastorální a spirituální teologie

Lidská důstojnost jako cíl při uspokojování
základních potřeb seniorů v pobytovém zařízení

Bakalářská práce

Vedoucí práce: ThLic. Michal Umlauf

Obor: Teologické nauky

OLOMOUC 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Lidská důstojnost jako cíl při uspokojování základních potřeb seniorů v pobytovém zařízení vypracovala samostatně a použila jsem prameny, které cituji a uvádím v přiloženém soupisu literatury.

V Olomouci dne.....

Podpis.....

Poděkování

Děkuji panu ThLic. Michalu Umlaufovi za metodické a odborné vedení mé bakalářské práce, za poskytnutí cenných rad a za motivující konzultace. Současně děkuji také paní ředitelce Domova pro seniory za možnost vypracování práce v tomto zařízení a ochotným seniorům za poskytnutí rozhovoru.

OBSAH

OBSAH	3
ÚVOD	4
1. Základní vymezení pojmů	6
2. Lidské potřeby	9
3. Lidská důstojnost	14
4. Formy péče o seniory	19
5. Praktický příklad péče o seniory	22
6. Vyhodnocení odpovědí klientů	28
ZÁVĚR	29
7. Seznam použité literatury a zdrojů	30
8. Seznam použitých zkratk	34
9. Seznam příloh	35
10. Přílohy	36

ÚVOD

Stárnutí populace je v současnosti realitou a ať se prodlužování života lidí prezentuje pozitivně či negativně, je nutné patřičně v opatřeních sociální ochrany připravovat zdravotnický systém, ale zároveň i jednotlivce a jejich rodiny na život ve vyšším věku a na možné problémy, které mohou zasáhnout do jejich každodenního života. Jedním z nich je také dlouhodobá péče o seniory, kterou je nutné řešit nejen na úrovni rodiny, ale také komunity a veřejných institucí.¹

Pracuji třetím rokem jako pečovatelka v Domově pro seniory a denně se tu setkávám se spoustou klientů. Pomáhám jim s řešením různých situací a s řadou jejich problémů a požadavků. Problematika stáří a vnímání starých, mnohdy nemocných, či osamělých lidí mi byla vždy blízká. Zajímá mě, zda jsou v Domově pro seniory klienti s péčí spokojeni, jak se zde cítí, jaký je k nim přístup ze strany personálu a zda je při jejich péči prvořadá lidská důstojnost. Dále mě zajímá, zda jim domov umožňuje aktivní duchovní život a jak svoji víru prožívají, nebo jak je víra v životě ovlivnila. Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybrala téma: Lidská důstojnost jako cíl při uspokojování základních potřeb seniorů v pobytovém zařízení. Cílem mé práce je zjistit, co si senioři představují pod pojmem lidská důstojnost a zda personál lidskou důstojnost dodržuje a zda jsou uspokojovány základní potřeby, jak fyzické, tak duchovní. V obecné části objasňuji pojmy jako stáří, stárnutí, dělení stáří. Dále se zabývám problematikou lidských potřeb, lidské důstojnosti a různými druhy poskytovaných služeb. Při zpracování bakalářské práce používám informace z knihy od Malíkové, *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*, dále od Kalvacha, *Geriatric a gerontologie*, a inspiroji se také Biblií. Zaměřuji se na Domov pro seniory, ve kterém pracuji. Sleduji, jak jsou zde uspokojovány potřeby seniorů. Vyberu si čtyři klienty a udělám s nimi rozhovor. Chci sledovat i vliv víry na jejich život, jak je víra v životě provází a co jim přináší a jestli je pro ně oporou. Vybrala jsem si pro bakalářskou práci katedru Pastorální a spirituální teologie. Myslím si, že pastore starých, mnohdy i opuštěných lidí, je důležitá. Víra je nezbytným prvkem lidského života. Pomáhá překonat překážky, nesnáze. Starý člověk se přichyluje k víře v Boha nebo hledá potřebu se někomu svěřit. Je důležité uspokojovat fyziologické potřeby, ale nesmíme zapomenout na potřeby

¹ Srov. BODNÁROVÁ, B., In HROZENSKÁ, M. *Sociální péče o seniory*. Praha: Grada, 2006. s. 20.

duchovní. Tyto potřeby nesmějí být opomíjeny, ale naopak mají být hlavním těžištěm života lidí.

1. Základní vymezení pojmů

Senior

Pod pojmem senior se označuje jakýkoliv starý či starší člověk důchodového věku nad 60 let, kdy se již začínají projevovat fyzické známky stárnutí. Dochází k postupnému úbytku sil a ke snižování výkonu. Zhoršuje se paměť, vnímání, pozornost a slábnou základní smysly. Dochází ke změnám v osobnosti i ke změnám v sociální komunikaci. Rozdíly ve stárnutí jsou velmi individuální.²

Stárnutí

Na pojem stárnutí existují různé definice. „*Stárnutí je specifický, nezvratný, neopakovatelný biologický proces, který je univerzální pro celou přírodu a jehož průběh je nazýván životem*“.³ Stárnutím se zpravidla rozumí: „*souhrn změn ve struktuře a funkcích organismu, které podmiňují jeho zvýšenou zranitelnost a pokles schopností a výkonností jedince a které kulminují v terminálním stádiu a ve smrti*“.⁴

Stáří

Stáří je zákonitým a dovršujícím procesem vývoje každého člověka.⁵ Haškovcová hovoří o stáří jako o přirozeném období lidského života, které se vztahuje k období dětství, mládí a době zralosti. Zdůrazňuje, že stáří není nemoc, ale jsou to přirozené změny, které člověka provázejí celý život, ale více zřetelné jsou ve vyšším věku. Je to nevyhnutelná perspektiva každého živého tvora.⁶ Podle Švancara je stáří „*sestupnou*

² Srov. MAHROVÁ, G., VENGLÁŘOVÁ, M. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 107.

³ TOPINKOVÁ, E., NEUWIRTH, J. *Geriatric pro praktického lékaře*. 1. vyd. Praha: Grada, 1995, s. 13.

⁴ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006 s. 202.

⁵ Srov. BARTKO (1984) In JAROŠOVÁ, D. *Péče o seniory*. 1. vyd. Ostrava: ZSF OU v Ostrava, 2006, s. 9.

⁶ Srov. HAŠKOVCOVÁ, H. In KŘIVOHLAVÝ, J. *Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie: Možnosti, které čekají*. Grada, 1993, s. 58.

periodou vývoje a začíná již v dřívějších vývojových stádiích“.⁷ Podle Kalvacha „je stáří důsledkem a projevem geneticky podmíněných involučních procesů modifikovaných dalšími faktory“.⁸

Dělení stáří

Věk člověka je možné dělit z hlediska mnohých aspektů.

Hegyí dělí věk na: chronologický, biologický, funkční, psychologický a sociální. Chronologický- je to věk kalendářní, odpovídá skutečně prožitému času bez ohledu na stav organismu, biologický- je to důsledek působení zevního prostředí a způsobu života, funkční- odpovídá funkčnímu potenciálu člověka, je daný souhrnem charakteristik biologických, psychologických a sociálních, psychologický- je důsledkem funkčních změn v průběhu stárnutí, individuálních osobnostních rysů a subjektivního věku, sociální- zahrnuje přítomnost, resp. nepřítomnost životního programu a do jisté míry závisí na důchodovém věku.⁹

Podle zdravotnické organizace WHO (World Health Organisation) se stáří dělí na tři období. 60- 74- rané stáří, 75-89- vlastní stáří, 90- více- dlouhověkost.¹⁰

V souvislosti s věkem existují termíny kalendářní stáří (dané věkem člověka) a biologické stáří (podmíněné zdatnosti seniora, jeho vitalitou, zdravím). Kalendářní věk vůbec nemusí odpovídat věku biologickému.¹¹

Kalvach dělí seniory podle funkční zdatnosti, rizikovosti a potřeby zdravotnických potřeb. Dělí je na: zdatné, nezávislé, křehké a zcela závislé. Zdatní senioři- ti, co nepotřebují geriatrickou péči, nezávislí senioři- nepotřebují pečovatelskou ani ošetřovatelskou službu, dochází u nich ke zhoršení kondice, křehcí senioři- potřebují dispenzarizaci, popř. napojení na nouzovou signalizaci, zcela závislí senioři, kteří potřebují nepřetržitou pomoc a dohled v zařízeních.¹²

Při určování věku („data“), kdy se začíná u daného člověka věk, o němž bychom mohli říci, že se jedná o stáří, se v současné době používá celé řady měřítek (kritérií).

⁷ ŠVANCAR J (1983), In KŘIVOHLAVÝ J. *Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2011., s. 32.

⁸ KALVACH, Z. *Úvod do gerontologie a geriatrie*. Praha: Karolinum, 1997, s. 18.

⁹ Srov. HEGYI, L. *Klinické a sociálne aspekty ošetrovania starších ľudí*. Trnava: Trnavská univerzita, Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce, 2001, s. 11.

¹⁰ Srov. TOPINKOVÁ, E., NEUWIRTH, J. *Geriatric pro praktického lékaře*. 1. vyd. Praha: Grada, 1995, s. 17.

¹¹ Srov. MLÝNKOVÁ, J. *Péče o staré občany*. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 14.

¹² Srov. KALVACH, Z., ZADÁK Z., JIRÁK J. *Geriatric a gerontologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004, s. 169.

P. Baltes je uvádí v přehledu: chronologická délka života (počet let), biologický stav organismu, mentální (psychické) zdraví, myšlenková výkonnost, sociální kompetence a produktivita, kvalita sebeovládání, spokojenost se životem.¹³

Kdy je člověk starý? Existuje několik přístupů. Rozlišují se tři klasifikace stáří. Sociální, kalendářní a psychické.¹⁴ Ze sociálního úhlu pohledu lze obecně říci, že člověk je starý ve chvíli, jestliže je za starého považován ostatními členy společnosti.¹⁵ Tento pohled podle Kalvacha chápe stáří jako změnu životního stylu spojenou s odchodem do důchodu, ztrátou životního partnera či blízké osoby a změnou bydlení v důsledku nesoběstačnosti. S tím se pojí také změna sociálních rolí a statusu. Sociální stáří můžeme obecně rozdělit na první a druhý věk, to je období vzdělávání se a produktivity, a na věk třetí a čtvrtý, který se nese ve znamení zklidnění životního tempa. Kalendářní stáří je pojem, který nahlíží na věk z pohledu dosažení určitého, společenským konsensem stanoveného věku. Hranice tohoto věku se postupně mění a závisí na faktorech, jako jsou průměrná délka života a rozložení obyvatelstva daného místa dle věku. Obecně tedy bývá za počáteční stáří považovaná hranice 65 let, ale z lékařského hlediska se počítá s nástupem samotného stáří kolem 75. roku života. Pojem psychické stáří může rozumět přístup ke stáří z hlediska jednotlivce a psychologických změn jeho vnímání, myšlení, prožívání a chování. Jedná se především o změny v oblasti poznávacích procesů (smyslového vnímání, orientace, paměťových kompetencí), regulačních procesů (labilnější emoční prožívání a reaktivita, pokles aktivní vůle, ale i změny osobnosti (nerozhodnost, opatrnost, nespokojenost, egocentrismus).¹⁶

Se všemi změnami jsou úzce spojeny potřeby seniorů.

¹³ Srov. BALTES, P., In KŘIVOHLAVÝ, J. *Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie: Možnosti, které čekají*. Grada, 1993, s. 36.

¹⁴ Srov. KALVACH, Z., ZADÁK Z., JIRÁK J. *Geriatric a gerontologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004, s. 47.

¹⁵ Srov. LANGMEIER, J, KREJČÍŘOVÁ, D.(1998) In KOPECKÁ, I., *Psychologie 1. díl: Učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2011. s. 185.

¹⁶ Srov. KALVACH, Z., ZADÁK Z., JIRÁK J. *Geriatric a gerontologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004. s. 47.

2. Lidské potřeby

*„Potřeba je projevem nějakého nedostatku, chybění něčeho, jehož odstranění je žádoucí“.*¹⁷

Nakonečný charakterizuje potřebu jako pociťované nedostatky na úrovni fyzické nebo sociální existence jedince.¹⁸

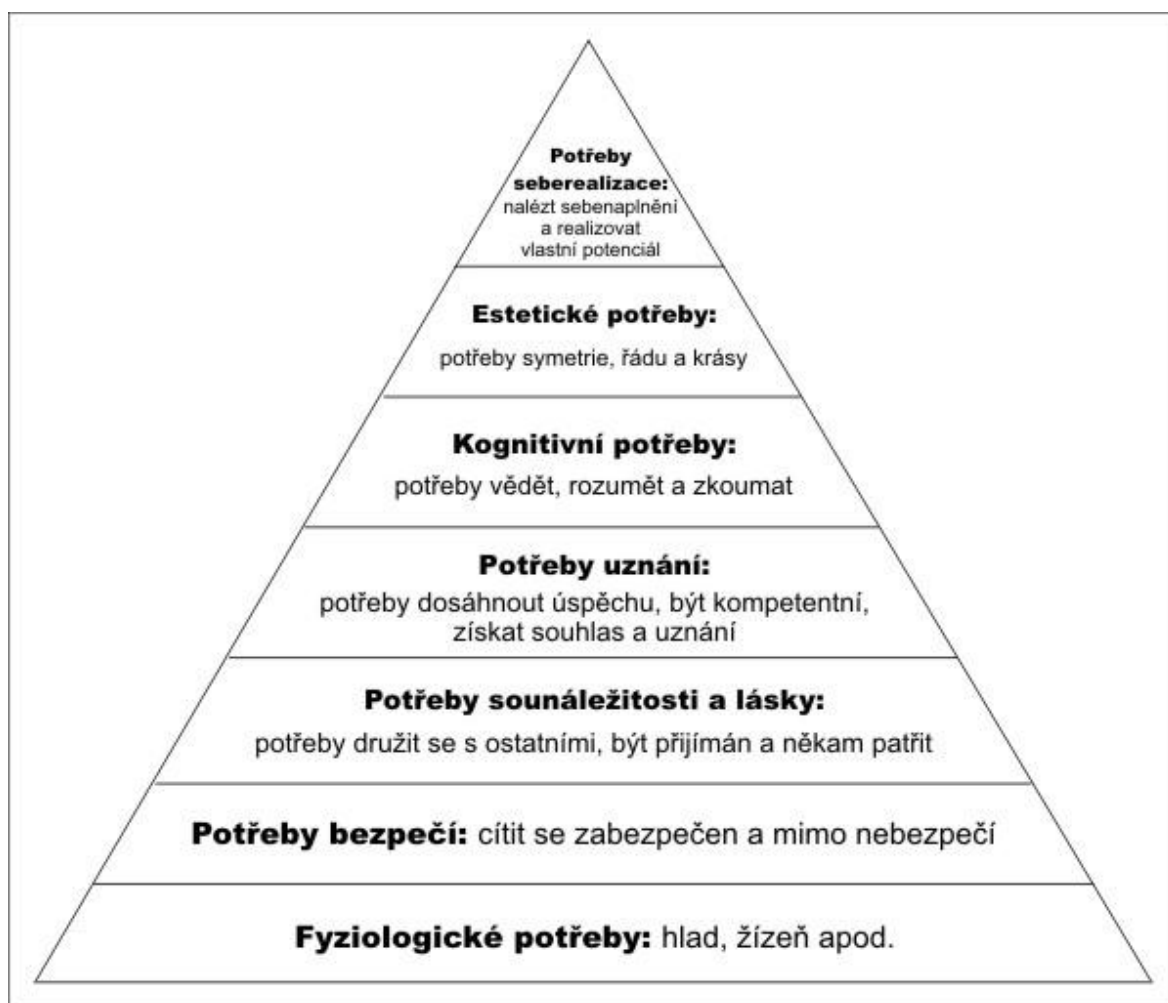
Nejznámější teorii týkající se lidských potřeb vytvořil ve 40. letech 20. století americký psycholog A. H. Maslow. Jedná se o psychologickou motivační teorii založenou na pořadí naléhavosti a pořadí, ve kterém se základní lidské potřeby projevují. Říká, že teorie motivace by se měla zaměřit především na cíle a nikoliv na prostředky, které vedou k dosažení potřeb. Potřeby se uspořádají do jisté míry hierarchicky a objevení se jedné potřeby je obvykle založeno na uspokojení potřeby v hierarchii předcházející. Autor hovoří o hierarchii relativní nadvlády, protože aktuálně neuspokojená potřeba má tendenci v organismu vládnout či dominovat. Chování je pak určováno potřebami neuspokojenými, i když jejich relativní síla slábne s tím, jak se pohybujeme od potřeb nižších k potřebám vyšším.¹⁹

¹⁷ TRACHTOVÁ, E. *Potřeby nemocného v ošetrovatelském procesu: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví*. Brno, 2001, s. 10.

¹⁸ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha, academia, 1995. s. 125.

¹⁹ Srov. VIDOVIČOVÁ, L., NEŠPOROVÁ, O., *Zajištění potřeb seniorů s důrazem na roli nestátního sektoru*. Praha: VÚPSV, 2008. s. 58.

Obr. č. 1 Maslowova pyramida základních lidských potřeb²⁰

Potřeba je určitá vlastnost organismu, která pobízí k vyhledávání podmínek nezbytných k životu. Potřeby dělíme do dvou skupin, na potřeby vrozené a naučené. Potřeby vrozené (biologické)- má každý člověk už od narození a provází ho celý život. Patří mezi ně potřeba kyslíku, potravy, spánku, odpočinku, ochrany před nepříznivými vlivy, vyměšování a zachování rodu. Uspokojování těchto potřeb zajišťuje přežití organismu. Je zapotřebí tyto potřeby uspokojovat pravidelně. Neuspokojené potřeby vedou k neklidu. Uspokojené vyvolávají dobré pocity. Potřeby naučené (sociální)- řadíme sem ty potřeby, které získáváme ve společnosti a získáváme je v průběhu života.

²⁰ FRANĚK, Petr. Maslowova pyramida lidských potřeb. [online]. 2015 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z:<http://www.filosofie-uspechu.cz/maslowova-pyramida-lidskych-potreb/3/>.

Jsou to: potřeba jistoty, styku s ostatními lidmi, činnosti, společenské uznání, estetické prožitky, pomoc druhým²¹

„*Spiritualita je dimenze, kterou lze považovat za hnací sílu v životě jedince. Sílu, která dává všem aspektům života smysl a v jejímž středu sídlí naděje*“.²² Pod pojmem duchovní nejčastěji rozumíme něco netělesného a nemateriálního. Pod vlivem negativního postoje ke všemu tělesnému se „duchovní“ popisuje jako skutečnost, která se hmotné či tělesné závislosti zbavuje. V radikální podobě pak „duchovní“ je chápáno jako protiklad tělesného. Tento přezívací pohled je stále ještě nejčastějším a nejzrůdnějším zkreslením křesťanského pohledu na „duchovní“ skutečnost. Dále lze chápat pojem duchovní ve smyslu něčeho přidaného, připojeného. Člověk žije dobrý život a přidává k němu něco navíc: modlitbu, náboženské zvyklosti, obřady, hodnoty. Řídí se náboženským kodexem, nese v sobě přináležitost k nějaké církvi. Svému životu dává další rozměr, duchovní, nadpřirozený. Od nadpřirozeného už je pak jen krůček k mimopřirozenému, mimořádnému. Proto duchovní svět bývá spojen s mimořádnými věcmi, jako například se zázraky, zjeveními, nezvyklými obdarováními, hrdinskými čnostmi. „Duchovní“ chápeme jako posvátné, jež poznáváme jako něco neužitečného, čeho si však vážíme více než vlastního života. Víme například, že hroby našich předků jsou posvátné, nedotknutelné. Je nepsaným zákonem, který uznáváme všichni a na který se odvoláváme, když někdo pošlapává duchovní hodnoty sdílené, uznávané a posvěcené generacemi. „Duchovní“ je však rovněž něco neočekávaného, co se nám zjeví jako znamení, jako hrůzné či fascinující tajemství. Je něčím, co zcela mění a ruší dosavadní řád věci, zakládá novou skutečnost, kterou jsme neočekávali. Základní rozlišení křesťanského pojetí duchovního od pojetí od ostatních spiritualit je neseno pojmem „osoba“. Co je člověk „sám o sobě“? Není to jeho sebevědomí, to co si myslí sám o sobě (psychologický přístup), ani to, co si o něm myslí druzí (sociologický přístup), ale to, jak o něm smýšlí Bůh, jak ho vidí a vnímá. Základní přístup křesťanské antropologie můžeme shrnout takto: Člověk se rodí na tento svět jako člověk, s lidskou přirozeností. Přirozenost je to, co nás spojuje s ostatními lidmi, tj. rozum, vůle, cit, sociální a psychologické potřeby, vnitřní struktura, společná zákonitost individuálního růstu a zrání, lidská důstojnost, lidské hodnoty, dary atd. Člověk se však rodí rovněž se svou jedinečností, neopakovatelností a originalitou. Věříme a poznáváme, že v konkrétním člověku je skryta jiskra něčeho božského, vyjádřena naší intimitou.

²¹ Srov. ROZSYPALOVÁ, M., ČECHOVÁ, V., MELLANOVÁ, A. Psychologie a pedagogika I. Praha: Informatorium, 2003, s. 42.

²² ŠKRLA, P. ŠKRLOVÁ, M. *Kreativní ošetrovatelský management*. 1. vyd. Praha: Advent- Orion, 2003, s. 434.

Člověk dobře vnímá svoji sounáležitost k lidskému rodu, ale zároveň vnímá svoji osobitost, osobnost, individualitu. Křesťanský přístup ke spiritualitě je založen na víře a přesvědčení, že jedinečnost, neopakovatelnost a originalita člověka, to, co v něm nazýváme osobou, se v plném slova smyslu rodí až ve vztahu s Bohem, který nám zjevil nejen své božství, ale i svůj osobní, vnitřní, intimní život. Křesťanství v sobě uchovává skrze dlouhé generace věřících křesťanů hlubokou zkušenost toho, jak Bůh se odhaluje člověku, svěřuje mu své otcovské starosti, svůj vnitřní dialog a své cítění, svůj způsob přebývání s lidmi. Víme dobře, že kvalita vztahu se rozpozná podle hloubky vzájemného prožívání. Křesťanské pojetí duchovního života není založeno na dokonalosti přirozenosti (kvalita našich ctností, síla vůle, úspěchy v získávání duchovních hodnot), nýbrž na dokonalosti vztahu. Duchovní je z křesťanského hlediska taková osobní přítomnost Ducha svatého, která postupně pronikne všechno to, co člověk je a co člověk má.²³ Duchovní potřeby mají lidé po celý život. Potřeba lásky, víry, naděje, smyslu života, bezpečí, jistoty. V určitých životních situacích, jako je například bolest, ztráta blízké osoby, utrpení, nemoc, duchovní potřeby vystupují více do popředí. Duchovní potřeby, na které je nutné se u seniorů zaměřit: na potřebu vztahu k absolutnu, (je nejčastěji spojeno s náboženstvím), potřebu naděje (schopnost člověka žít v naději je pro jeho život stejně důležitá jako uspokojení potřeb), potřebu sebeúcty a vědomí vlastní hodnoty a důstojnosti, potřebu svobody, poznání dobra a krásna a potřeba lásky, přátelství a důvěry.²⁴

Senioři na sklonku svého života často bilancují, ohlíží se zpět, hodnotí svůj život a kladou si otázky o smyslu svého života, zda splnili vše, co měli. Často si kladou otázky, na které neznají odpověď. Potřebují empatického člověka, který jim aktivně a s porozuměním naslouchá. Dochází ke změně názorové orientace. V hledání pravdy a smyslu života potřebují spolehlivého průvodce, aby stihli porozumět všemu ve svém životě a mohli pokojně ze světa odejít. Problém či deficit ve spiritualitě se u seniora může projevit mnoha způsoby: psychickým a emočním prožíváním, fyzickými obtížemi, psychosomatickými potížemi, bolestí a nespavostí.²⁵

Senioři potřebují v životě uspokojovat všechny své potřeby stejně jako kdokoliv jiný, přičemž jsou velmi často odkázáni na pomoc svého okolí. Potřeba péče však není

²³ Srov. AMBROS, P. Křesťan a život ve světě. In DOŠKOVÁ, L., MUNZAROVÁ, V., SMÉKAL, V., ZACHOVAL, J., ŠKRLOVÁ, M. Olomuc: UP, 1998, s. 26 -44. *Studijní texty z pastorální teologie III. Služba nemocným*. Refugium Velehrad-Roma, 2002.

²⁴ Srov. PLEVOVÁ, I. *Ošetřovatelství II*. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 121.

²⁵ Srov. MALÍKOVÁ, E. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 269.

primárně spojena s věkem, ale je spojena s poklesem funkčních schopností a soběstačností, které omezují člověka v jeho schopnosti uspokojovat své každodenní potřeby.²⁶ V souvislosti s vymezením potřeb u seniorů se jeví jako významné uvést koncept sociálního fungování. Je to proces, který se uskutečňuje na základě interakcí mezi nároky jedince a nároky prostředí, ve kterém jedinec žije. Tam, kde je porušena rovnováha mezi nároky prostředí a schopností člověka tyto nároky zvládat, nastávají problémy v oblasti sociálního fungování.²⁷ Dle slovníku vydaného americkou národní asociací sociálních pracovníků je sociální fungování „*naplnění rolí člověka ve společnosti, ve vztahu k lidem v bezprostředním sociálním okolí i ve vztahu k sobě samému*“.²⁸

Jestliže senior dobře zvládá své sociální fungování a společenské role, které zastává, měl by docílit i naplnění svých potřeb, ty jsou nezbytné pro jeho fungování a život. Potřeba je motiv k jednání. Pokud dochází k neuspokojování potřeb, vede to k deprivaci a ke strádání. Většina typologií lidských potřeb se dělí na: okruh vztahující se k tělesné potřebě, psychické vyrovnanosti a bezpečí, ke vztahu k blízkým lidem, ke společenskému uplatnění spirituálních potřeb.²⁹ Potřebou není pouze něco, co člověku chybí, ale hlavně to, k čemu člověk skrze ni směřuje. „*Jde tedy o určitou sílu, která člověkem hýbe a posouvá ho směrem k jiným lidem, předmětům a činnostem*“.³⁰

Senior potřebuje mít pocit jistoty a bezpečí, touží také po důvěře, jistotě, stabilitě a spolehlivosti. V souvislosti s potřebou bezpečí hovoříme o potřebě psychického a fyzického bezpečí a ekonomického zabezpečení. Někdy se snažíme seniorům pomáhat, ale naše snahy mohou vést k přílišnému ochraňování a k rozvoji závislosti seniora na okolí a tak i k nesoběstačnosti. Je třeba si uvědomit, zda naše snaha ochraňovat neomezuje vůli seniora rozhodovat o sobě, svých činnostech a o svém životě.³¹ K hodnotám, které jsou pro seniory důležité, patří zdraví, láska, rodina, přátelství, soběstačnost, sociální kontakt, vlastní domácnost a psychická i fyzická pohoda.³²

²⁶ Srov. JANEČKOVÁ, H. *Sociální práce se starými lidmi: Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005. s. 163- 193.

²⁷ Srov. NAVRÁTIL, P., L. MUSIL. *Sociální práce s příslušníky menšinových skupin In Sociální studia, sborník prací fakulta sociálních studií MU č. 5 Brno*. Brno: MU, 2000. s. 127- 163.

²⁸ BARKER, R. *The social work dictionary*. Washington: NASW Press, 2003, s. 403.

²⁹ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2008. s. 52.

³⁰ PICHAUD, C., THARREAUOVÁ. *Soužití se staršími lidmi*. Praha: Portál, 1998., s. 36- 39.

³¹ Srov. MOTLOVÁ, L. *Autonomie, nezávislost a uspokojování potřeb osob vyššího věku*. Praha: Kontakt, 2007. s. 343- 346.

³² Srov. KAUFMANOVÁ, P., In MALÍKOVÁ, E. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Praha: Grada, 2011. s. 95- 105.

3. Lidská důstojnost

„Důstojnost jest tolik, jako zasloužilost, hodnost, cena osobní, vážnost v chování, ve smyslu konkrétním i úřad čestný“.³³ Lidská důstojnost je definována také jako „morální a etická kategorie, zdůrazňující vědomí člověka o významu osobnosti a o uznání jeho práv“.³⁴ V rámci studie Důstojnost a starší Evropané (přel. Kelnerová, Kalvachová 2004), byl zpracován model, který rozlišuje 4 typy důstojnosti. Důstojnost zásluh, důstojnost mravní síly, důstojnost mravní identity a důstojnost lidské bytosti.

Důstojnost zásluh - lidem jsou často připisovány statusy v souvislosti s jejich rolemi nebo postavením ve společnosti. Je odrazem skutečnosti, že postavení člověka ve společnosti mnohdy závisí na ekonomice a sociálním postavení. Senioři mohou být po odchodu do důchodu vyřazeni ze společnosti. Mohou cítit ztrátu své důstojnosti. Důstojnost mravní síly - tento druh lidské důstojnosti klade důraz na mravní autonomii a integritu člověka. Lidé, kteří žijí v souladu s mravními zásadami, pocítují důstojnost. Ten, kdo se chová krutě a páchá zlo, může ztratit sebeúctu, být zavržen okolím a může přijít i o úctu ostatních. Tato důstojnost se může vyskytovat v různé míře, tak jako mravní standard té které osoby může být vysoký, nízký nebo žádný. Může mít jen dočasné trvání, podle toho, jak se daná osoba chová.

Důstojnost osobní identity - tento typ důstojnosti je velmi významný ve spojitosti se staršími osobami. Souvisí se sebeúctou a odráží identitu jednotlivce. Tato důstojnost může být poškozována vlivem fyzických zásahů, jako je například ponižování nebo citové újmy. Základním prvkem je integrita, pevné uvědomění si vlastního já, fyzická identita, začlenění se do společnosti a schopnost najít smysl ve svém životě. Jestliže je u člověka přítomná osobní identita, znamená to, že pocit úplné lidské bytosti, která má dobré vztahy k druhým lidem a k okolí. To pak umožňuje nalezení smyslu vlastního života. U seniorů často dochází ke změnám identity. Je to dáno vlivem jejich křehkosti. Jsou vystaveni i změnám vzhledu, ztrátě povolání. V okamžiku, kdy se nemohou o sebe sami postarat, hrozí zásah do jejich intimity a dochází k narušení autonomie. Důstojnost vlastní identity souvisí také se schopností člověka vytvářet smysluplný obraz svého života i sebe samého. Důstojnost lidské bytosti - tento typ důstojnosti odkazuje

³³ Kolektiv autorů. *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. 8. Díl, Dřevěné stavby-falšování: s 17 přílohami a 195 vyobrazeními v textu. Praha: Paseka, 1997. s. 229.

³⁴ KALVACH, Z., ZADÁK Z., JIRÁK J. *Geriatric a gerontologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004. s. 29.

k nezcizitelné hodnotě lidských bytostí. Tento aspekt odkazuje na náboženské pojetí člověka jako tvora stvořeného k obrazu Božímu či s voláním po lidských právech. Tento aspekt dává opodstatnění mravnímu požadavku úcty vůči všem lidským bytostem bez ohledu na jejich sociální, duševní či tělesný stav. Ukazuje, že důstojnost není jen otázkou toho, co lidé cítí nebo co uznává mravní kultura té které společnosti, ale že vyrůstá z obecného pojetí lidství. Koncept lidství definujeme v závislosti na tom, co znamená být lidskou bytostí. Zaprvé, lidské bytosti jsou tělesné a v průběhu svého fyzického a psychického vývoje nabývají kontrolu nad svými tělesnými funkcemi. Pokud člověk nad sebou kontrolu ztratí, dochází ke ztrátě důstojnosti. Důstojnost identity může být ohrožena neschopností jednotlivce zvládnout a pochopit ztrátu fyzické autonomie nebo neschopností druhých vycítit a minimalizovat pocit zahanbení. Zadruhé, lidské bytosti tíhnou k příběhům, z čehož plyne, že na podstatě lidského bytí se podílí i schopnost formace své osobnosti a identity. Rozumět sám sobě prostřednictvím smysluplných příběhů o sobě a o svém životě. Nemoci a stárnutí mohou ohrozit a narušit schopnost tvořit příběhy a schopnost umět se rozhodnout. Je narušena autonomie člověka. Zatřetí, lidské bytosti potřebují, aby jim druzí dávali najevo respekt, a tím jim dodají oprávnění k sebeúctě. Lidé se vyvíjí pod vlivem ostatních. U napadení respektu dochází ke ztrátě autonomie.³⁵

Důležitým pojmem pro pochopení důstojnosti je úcta. Úcta k sobě samému i úcta k jiným lidem. Tento pojem úcty souvisí s důstojností a odráží naše hodnocení lidí. Úcta k sobě ukazuje, na kolik si ceníme sebe a úcta k ostatním zase vyjadřuje, jakou hodnotu vidíme v nich. Na tom, jak je s lidmi, zvláště těmi, kteří jsou nemocní, křehcí či staří, zacházeno, se odráží na jejich vnímání sebe samých a na jejich sebehodnocení a sebeúctě. Zničit sebeúctu křehké osoby je snadné, ale umět s druhým zacházet s úctou, může být v praxi obtížnější, než se na první pohled zdá, a to obzvláště v péči o lidi starší, nemocné a umírající.³⁶

³⁵ Srov. ROHANOVÁ, E In HOLMEROVA, I. JURÁŠKOVÁ, B., ZIKMUNDOVÁ, K. *Vybrané kapitoly z gerontologie*. EV public relations, 2007. s. 29.

³⁶ Lidská důstojnost. [online]. 2015 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://elearning.cestadomu.cz/cz/dustojnost.html>.

Pohled různých generací na problematiku důstojnosti se liší, protože je tato morální kategorie ovlivněna výchovou, prostředím i vlastními zkušenostmi. Důstojnost by se tak dala rozdělit na interní a externí.

Interní - zahrnuje hodnoty, které v sobě nosí každý jako jedinečná osobnost a které mu byly v průběhu života předávány okolím a zprostředkovány vlastními zkušenostmi. Externí - označuje ty hodnoty, které tomuto pojmu přisuzuje daná společnost, tzn., co je z hlediska společenského důstojné a co ne.

Z právního hlediska je lidská důstojnost zajištěna Ústavou české republiky, jejíž součástí je Listina základních práv a svobod. Článek 1 říká: „*Lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezczizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné*“.³⁷

Zákon 2006/108 Sb. Zákon o sociálních službách. „*Rozsah a forma podpory a pomoci poskytnuté prostřednictvím sociálních služeb musí zachovávat lidskou důstojnost osob. Pomoc musí vycházet z individuálních potřeb osob, musí působit na osoby aktivně, podporovat rozvoj jejich samostatnosti, motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrvávání nebo prohlubování nepříznivé sociální situace, a posilovat jejich sociální začleňování. Sociální služby musí být poskytovány v zájmu osob a v náležitě kvalitě takovými způsoby, aby bylo vždy důsledně zajištěno dodržování lidských práv a základních svobod osob*“.³⁸ Sociální pracovníci dbají na dodržování lidských práv u skupin i jednotlivců, tak jak jsou vyjádřeny v Chartě lidských práv. Jednají tak, aby chránili důstojnost a lidská práva svých klientů.³⁹

„*Důstojnost člověka je zakořeněna ve stvoření k obrazu a podobě Boha. Lidská osoba, obdařená duchovou a nesmrtelnou duší, rozumem a svobodnou vůlí, je zaměřena k Bohu a povolána se svou duší i tělem k věčné blaženosti*“.

Svatý Lev Veliký říká: „*Uvědom si křesťane svou důstojnost*“!⁴⁰

O důstojnosti se hovoří v Bibli. Úcta ke starému člověku se v Písmě proměňuje v zákon. „*Před šedinami povstaň a starci vzdej poctu. Boj se svého Boha. Já jsem Hospodin*“.
(Lv 19, 32).

³⁷ ROHANOVÁ, E In HOLMEROVA, I. JURÁŠKOVÁ, B., ZIKMUNDOVÁ, K. *Vybrané kapitoly z gerontologie*. EV public relations, 2007. s. 30.

³⁸ Zákon o sociálních službách. In: [online]. [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://atre.cz/zakony/page0048.htm>.

³⁹ LEGNEROVÁ, Monika a Pavel PĚNKAVA. Společnost sociálních pracovníků. [online]. 30. 3. 2015 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://socialnicipracovnici.cz/sekce-socialnich-pracovniku/article/ke-stazeni>.

⁴⁰ Compendium katolické církve. Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2000.

Bible nezastírá nelehké stránky vysokého věku. „*Počet našich let je sedmdesát roků, jsme li při síle, pak osmdesát, a mohou se pyšnit leda trápením a ničemnostmi, kvapem uplynou a v letu odcházíme*“ . (Ž 90, 10).

Patrně také proto sílu ke statečnému snášení stáří žalmista hledá ve vztahu s Hospodinem „*Nezamítej mě v čas stáří, neopouštěj mě, když pozbývám sil*“ . (Ž 71,9).

Důstojnost stáří podle Bible, jak se zdá, není samozřejmostí, leč pramení z úctyhodného lidského života: „*Šediny jsou ozdobnou korunou, lze je nalézt na cestě spravedlnosti*“ .

(Př 16, 31). Závažný argument pro autoritu tohoto tvrzení lze doložit z Desatera: „*Cti svého otce i matku, jak ti přikázal Hospodin, tvůj Bůh, abys byl dlouho živ a dobře se ti vedlo na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh.*“ . (Dt 5, 16).

„*Život seniorů pomáhá vnášet světlo do šikaly lidských hodnot. Ukazuje kontinuitu generací a podivuhodně demonstuje vzájemnou závislost Božího lidu*“ .⁴¹

Protože jsou senioři početnou skupinou populace a ve většině případů jsou více či méně omezeni například zdravotním stavem, je třeba věnovat ochraně jejich práv velkou pozornost. Objevují se takové problémy, jako je snížení zájmu o různé aktivity, chudoba, společenská izolace. Starý člověk však hledá účelnost, smysluplnost, hodnotu prožitého života. I v případě, že je senior více či méně odkázán na pomoc druhých, je důležité si uvědomit, že jde o lidskou bytost obdařenou právy, zasluhující si pozornost a vyjádření úcty.⁴² Důstojnost seniorů je též postavena jejich participací, tedy zapojení do společenského dění. Starší lidé se často cítí vyloučení ze společnosti a zbaveni možnosti zúčastnit se rozhodování o záležitostech, které se jich přímo týkají. Ztráta důstojnosti často souvisí s vynuceným odchodem do důchodu a s ním spojenou ztrátou společenského postavení, společenských kontaktů, pocitem osamělosti, nudy a apatie. Důstojnost seniorů je též ohrožena tím, že ztrácejí pocit potřebnosti, účelnosti a smyslu života. Chování mladších generací v nich posiluje pocit zbytečnosti a nechtěnosti. Důležitým aspektem ztráty důstojnosti je též chudoba ve stáří, a to jak finanční, tak sociální.⁴³

Ztráta, narušení či pošlapání důstojnosti se v případě seniorů dotýká celého spektra jejich lidské existence, od fyzického trápení (trpím bolestí, kterou mi někdo působí, nebo ji ignoruje, netlumí, trápí mě, týrá) až po existenciální pocity (ztrácím kontrolu, špatně se se mnou zachází, jsem na obtíž). Přijímání a odjímání důstojnosti tvoří

⁴¹ JAN PAVEL II. *Insegnamenti di Giovanni Paolo II, III.* 1980., s. 539.

⁴² Srov. KALVACH, Z., ZADÁK Z., JIRÁK J. *Geriatric a gerontologie.* 1. vyd. Praha: Grada, 2004. s. 62.

⁴³ Srov. VIDOVIČOVÁ, L., NEŠPOROVÁ, O. *Zajištění potřeb seniorů s důrazem na roli nestátního sektoru.* Praha: VÚPSV, 2008. s. 48.

kontinuitu od úcty a respektu k důstojnosti člověka, přes lhostejnost, nezájem a ignoraci přes ponižování, posměch až po špatné zacházení, zanedbávání, zneužívání a týrání.

Krajní forma špatného zacházení se starými lidmi se nazývá syndrom EAN (Elder Abuse and Neglect) zneužívání a zanedbávání seniorů. Důsledky nedůstojného zacházení jsou měřitelné. Projevují se jako přání zemřít, jako ztráta vůle k životu, deprese, bezmoc a úzkost. Lékařské statistiky ukazují, že důvodem vedoucí k žádostem o eutanázii je v 57% ztráta důstojnosti.⁴⁴ Ačkoliv si pod slovem důstojnost představujeme určitou vážnost, v každodenní ošetrovatelské a pečovatelské praxi ho lze naplňovat řadou drobných a zdánlivě malých aktivit, například důsledným a vhodným oslovením těch, o které se staráme, společenskou korektností a taktem, ale také vzornou péčí o hygienu, pitný režim a o všechno, co vytváří pocit bezpečí a materiální i vztahové jistoty.⁴⁵

⁴⁴ Srov. HOLMEROVÁ In ČEVELA, R., Z. KALVACH a L. ČELEDVÁ. *Sociální gerontologie*. Praha: Grada, 2012. s. 63.

⁴⁵ Srov. HAŠKOVCOVÁ, H. *Sociální gerontologie, aneb, Senioři mezi námi*. Galén, 2012. s. 76.

4. Formy péče o seniory

V české společnosti se model poskytování péče nesoběstačným členům rodiny opírá o tradiční pojetí, které předpokládá, že za zajištění potřeb těchto osob je primárně odpovědná rodina, přičemž formální, resp. státní služby bývají užívány až v situaci, kde neformální poskytovatelé chybí či péči nezvládají.⁴⁶

Na základě této představy zůstávají veřejní poskytovatelé zdravotních a sociálních služeb poněkud v pozadí, zahrnují pouze okolo 15- 20% péče o stárnoucí občany. Pokud tedy senior z důvodu zvyšujícího se věku a zhoršujícího se zdravotního stavu potřebuje pomoc, obrací se v první řadě na svou rodinu, tj. na partnera, partnerku, dospělé děti. (70% rodinných poskytovatelů péče tvoří ženy). Tato pečovatelská činnost je velmi psychicky a fyzicky náročná a může negativně ovlivnit osobní život, každodenní aktivity i profesní uplatnění pečovatele.

Další z nejrozšířenějších služeb sociální péče poskytovanou seniorům je pečovatelská služba. Hlavním cílem je zajistit základní životní potřeby seniorů, podporovat samostatný a nezávislý život v domácnostech, zachovat kontakt se sociálním prostředím a oddálit nutnost umístění do ústavní péče. Služby mohou být terénní nebo ambulantní a poskytují ve vymezeném čase v domácnostech osob a v zařízeních sociálních služeb základní činnosti (pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, při osobní hygieně, poskytnutí stravy, pomoc při zajišťování chodu domácnosti a zprostředkování kontaktu se společenským prostředím). (Zákon č. 108/ 2006 Sb.).

Pro seniory, kteří stále žijí ve svém přirozeném prostředí, jsou stále určeny zařízení pro denní pobyt, tzn. denní stacionáře, domovinky a vícedenní stacionáře, které fungují jako odlehčovací služby. Oproti pečovatelské službě nabízejí stacionáře též výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti (přednášky, promítání filmu), dále sociálně terapeutické činnosti (rehabilitační cvičení) a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí (zákon č. 108/ 2006 Sb.). Vícedenní stacionáře mají za cíl umožnit pečující osobě nezbytný odpočinek. V rámci vícedenních stacionářů jsou seniorům poskytovány krátkodobé pobyty v době, kdy jede pečovatel na dovolenou, lázní nebo na služební cestu.

Kombinace pečovatelské služby a pobytového zařízení je zajištěno v domech s pečovatelskou službou. Jejich zřizováním se racionalizuje poskytování pečovatelské

⁴⁶ Srov. SVOBODOVÁ In HROZENSKÁ, M. *Sociální péče o seniory*. Praha: Grada, 2006. s. 79.

služby soustředěním příjemců na jednom místě a současně se řeší často nevyhovující bydlení seniorů. Výhodou je přítomnost pečovatelky po celou její pracovní dobu, v pracovních dnech. Byty jsou zde pronajímány na základě nájemní smlouvy podle obecných předpisů o nájmu bytu. Jsou zde občanům po vzájemné dohodě poskytovány sociální služby (úkony osobní hygieny, stravování, úklid, holení, nákup).

Dalším druhem pobytového zařízení jsou Domovy pro seniory. Toto ústavní zařízení jsou určena především pro občany, kteří dosáhli věku rozhodného pro přiznání starobního důchodu a kteří pro trvalé změny zdravotního stavu potřebují komplexní péči, jež jim nemůže být zajištěna v jejich vlastním prostředí a dále pro staré občany, kteří toto umístění nezbytně potřebují z jiných vážných důvodů. Nebývají sem však přijímány osoby, jejichž zdravotní stav vyžaduje léčení a ošetřování v lůžkovém nemocničním zařízení. Poskytuje se zde zejména bydlení, zaopatření (stravování, úklid), zdravotní péče, rehabilitace, kulturní a rekreační péče a v případě potřeby osobní vybavení. Odběr služeb je zde většinou povinný, což ovšem nemůže odrážet skutečné potřeby konkrétního člověka a může se tím pádem stát, že některé služby jsou poskytovány i těm, kteří je v podstatě nepotřebují.⁴⁷ Z hlediska respektu a vážnosti obyvatele Domova pro seniory nazýváme klienty.

Je důležité, aby pracovníci se svými klienty hovořili i o jejich duchovních hodnotách. Ve spirituální dimenzi lidské osoby je přítomna touha, důvěra a láska, jakož i životní jistota, která může být formulována a používána v náboženské víře. Mnoho starých a nemocných nalézá ve spirituální dimenzi zdroj vnitřní síly a spojuje ji s potřebou smíření, odpuštění, uznání nároku absolutního bytí. Přesvědčení, že život má smysl, vede klienta k odpovědnému jednání a současně představuje zdroj optimismu a nikdy nekončící naděje. Ve spirituální dimenzi lidské osoby se zdraví projevuje jako chuť žít, potřeba poznávat a otevřenost pro setkání. Klienti touží po lidské blízkosti, přináší jim velkou posilu, najdou-li někoho, kdo jim rozumí a je ochoten sdílet jejich smutek, pochybnosti, obavy. Často bývají osamělí, proto hledají pomoc u Boha. Do Domovů by měl chodit kněz, jáhen nebo laik, který by s klienty pohovořil, vyzpovídal je a četl jim úryvky z Písma svatého. Pomohl jim najít cestu k Bohu.

Lidská spiritualita se vztahuje ke skutečnostem, které přesahují smyslovou zkušenost. Projevuje se v potřebě tvořit, prožívat krásu a uskutečňovat dobro. Spirituální faktory

⁴⁷ Srov. RÁŽOVÁ, KRÁLOVÁ (2005) In DVORÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů*. Praha: Grada, 2012. s. 104.

mohou mít významný podíl na uzdravení z nemoci a přispívají k zachování dobrého zdravotního stavu. K základním potřebám patří respektování lidské důstojnosti.⁴⁸

⁴⁸ Srov. VORLÍČEK, J., ADAM, Z., POSPÍŠILOVÁ, Y. *Paliativní medicína*. Praha: Grada Publishing, 2004. s. 449.

5. Praktický příklad péče o seniory

Pracuji jako pečovatelka v Domově pro seniory na Vysočině. Dům byl postaven v roce 2000. Nachází se na okraji menšího města v pěkném prostředí. Blízko je les s parkem, cestovní ruch je zde minimální. Je to nezisková organizace a jeho správa patří pod Krajský úřad Vysočina. Toto zařízení patří k lůžkovému sociálnímu zařízení. Dům se dělí na tři patra, kdy v každém patře je 30 seniorů. Celková kapacita domova je 92 míst. Je zde 84 pokojů. Z toho 65 pokojů jednolůžkových s vlastním WC a sprchou, 11 pokojů je jednolůžkových se společným sociálním zařízením vždy pro dva samostatné pokoje a 8 pokojů je dvoulůžkových a zde mají 2 klienti společné sociální zařízení. Na každém poschodí jsou čtyři pečovatelky, na které se klienti v případě pomoci obracují. Pokud potřebují přímou zdravotnickou pomoc, obracují se na zdravotní sestru, která je jedna pro celý dům. Celkové obsazení je 23 pečovatelek a 5 zdravotních sester. Domov byl oceněn Značkou kvality v sociálních službách. Posláním Domova pro seniory je poskytovat své služby seniorům, kteří přesáhli věku 65 let a nejsou schopni se sami o sebe postarat, a tak jim umožnit přiblížit se běžnému způsobu života.

Cílem služby Domova pro seniory je: motivovat klienty, aby si udrželi nebo obnovili svoji soběstačnost, pomáhat jim udržet si fyzickou kondici pomocí rehabilitace, podporovat je v udržení psychické kondice tím, že jsou jim nabízeny aktivizační programy a pastorační péče, pomáhat jim zachovat si jejich dosavadní sociální kontakty (rodina, přátelé), zohledňovat jejich potřeby úpravami prostředí domova a vytvářet příjemné prostředí pro život, podporovat jejich vzájemnou důvěru mezi klienty a personálem. Mezi zásady péče patří: pečovat o klienta dle potřeb, respektovat soukromí a důstojnost, podporovat nezávislost a soběstačnost, zapojit klienta do společnosti, dbát na vlídný a vstřícný přístup personálu. S klientem jednat jako s partnerem, respektovat jeho přání, mít k němu úctu, vysvětlovat mu různé činnosti, které se budou provádět, respektovat jeho názor, snažit se vyhovět jeho požadavkům, motivovat klienta, podporovat v samoobslužné činnosti, zaujímat neutrální postoj, dodržovat důstojnost, mlčenlivost, snažit se být empatictí, mít pochopení, oslovovat klienta pán a paní, vykat, dodržovat sliby, které jim byly dány, přistupovat ke klientům tak, aby byl zajištěn důstojný konec života.

V pobytovém zařízení se nesmí vyskytnout péče, která je zdrojem nespokojenosti a zároveň narušuje lidskou důstojnost. Klient nesmí být podváděn, klamán s cílem

přimět ho udělat to, co on nechce, zneschopňován a infantilizován používáním zdětinštění a zdobnělin, dále zastrašován, nerespektován v jeho tempu, zpochybňovány jeho pocity. Při uspokojování potřeb klientů je prvořadá lidská důstojnost. Není omezena svoboda pohybu, důstojnost je zachována při činnostech jako například při jídle, oblékání, hygieně, úpravou pokoje lze pomoci udržet nezávislost klienta na službě (přípevnění madel, hrazdy k lůžku, přemístění nábytku, doplnění pomůcek k chůzi).⁴⁹ Každý pokoj je dostatečně vybaven nábytkem, je zde elektricky polohovatelná postel, noční stolek, stůl, dvě židle, šatní skříň a skříňky na prádlo. Pokoj si může každý upravit podle svého, přiměřenou výzdobou. V pokoji je možné používat varnou konvici, lednici, televizi, popřípadě počítač. V každém pokoji je dorozumívací zařízení, kterým se mohou klienti spojit s personálem a naopak. Každý klient má k dispozici svůj klíč od pokoje. Svůj pokoj si může zamknout. Vstup personálu do pokoje je pouze na vyzvání. Před vstupem vždy personál klepe na dveře a ptá se, zda může dále. Vstup do pokoje, pokud je klient mimo domov, je všem pracovníkům přísně zakázán. Návštěvy může klient přijímat na svém pokoji, v případě dvoulůžkového pokoje je důležité respektovat soukromí druhého klienta. K tomu je možné využít zástěn, které jsou v pokoji namontovány. Doba nočního klidu v domově je od 22:00 do 6:00. Klienti v této době nesmí být rušeni s výjimkou nutné lékařské a ošetřovatelské péče. Strava je přizpůsobená svým složením, množstvím a úpravou věku a zdravotnímu stavu klientů a je konzultována s nutriční terapeutkou. Celodenní strava je zajištěna v rozsahu pěti jídel. V pracovní dny domov nabízí výběr ze dvou druhů oběda. Stravu je možné přizpůsobit zdravotnímu stavu a přizpůsobit ji krájením, mletím. Jídlo se servíruje v jídelnách těm, kteří si sami dojdou, imobilní klienty personál přiveze na vozíku. Strava je podávána i na pokoji klientů, a to těm, kteří jsou ležící a potřebují dopomoci při podávání stravy. Pokrm mají speciálně upravený, aby se jim dobře polykal. Některým je podáváno jídlo přímo do úst. I zde je zachována lidská důstojnost. Před ostatními klienty se nesmí používat slovo „krmit“, ale „podávat stravu“. Pokud jídlo není dostatečně teplé, může klient požádat o jeho ohřátí, nebo si ho může ohřát sám v mikrovlnné troubě v kuchyňce na patře. V kuchyňkách na patrech je trvale k dispozici pečivo a výběr ze stálé nabídky nápojů.

⁴⁹ *Informace o způsobu poskytování sociálních služeb: Souhrn vnitřních předpisů a metodických pokynů.* Náměšť nad Oslavou, 2014.

Co se týká volnočasových a zájmových aktivit, o tom si rozhoduje klient sám. Může se účastnit kulturního a společenského života v Domově, zájezdů, návštěv divadel a jiných kulturních akcí, pořádaných jinými organizacemi. Klienti jsou o činnostech informováni a ti, kteří si informace nenajdou sami, jsou zváni terapeutkami a pečovatelkami. I v Domově se klient může věnovat své zájmové činnosti, nebo se účastnit společných činností, které připravují pracovníci Domova. Může nabízenou aktivitu odmítnout, pokud mu nevyhovuje. Těm, kteří to potřebují, je nabídnut doprovod. V Domově vychází časopis „Nový domov“, který je možné si zapůjčit. O připravovaných akcích jsou obyvatelé informováni na „Dni obyvatel“. Akce jsou zveřejňovány na nástěnkách pod názvem „Program na tento týden“. Pokud zdravotní stav klientům nedovoluje účast na společných aktivizačních činnostech, je jim aktivita nabídnuta na pokoji. Obyvatelé můžou využít jedenkrát do měsíce canisterapii. Přichází ji realizovat dobrovolník se svým psem. Klienti se tak více zapojují do činnosti své smysly. K velké spokojenosti klientů přispělo pořízení zakrslého králíčka, o něhož se pečlivě starají. Personál využívá zakrslého králíčka k terapeutickým činnostem u ležících klientů. Domov poskytuje i další služby jako odbornou rehabilitaci, kadeřnictví, pedikúru, šicí nebo pěstítkovou dílnu, rehabilitační místnost s rotopedy a terasu, kde při pěkném počasí klienti mohou odpočívat, relaxovat a někdy i grilovat klobásy společně s personálem.

Katolické bohoslužby a mše svaté se konají pravidelně každých 14 dnů. Kaple v Domově není, ale využívá se k tomu místnost ve 3. patře, která je k tomu uzpůsobená. Klienti si za pomoci personálu nachystají židle a vše, co je k bohoslužbě třeba. I klientům, kteří jsou imobilní, je dopřána účast na bohoslužbě. Každý první pátek v měsíci dochází do domova římskokatolický kněz a podle přání navštíví klienta na pokoji. K účelům svaté zpovědi je k dispozici místnost. Tato je využívána i k pobožnostem křížové cesty a májovým pobožnostem. Někteří z klientů se aktivně zapojují do bohoslužby, čtou čtení z Písma svatého a ministrují.

V domově je velmi široké spektrum klientů. Vybrala jsem si čtyři klienty, abych s nimi udělala rozhovor na otázky, které se budou týkat uspokojování základních potřeb při zachování lidské důstojnosti. Zajímalo mě jejich názor a hlavně, jak to vnímají oni. Vybrala jsem si klienty, kteří jsou téměř soběstační a také zároveň takové, kteří byli schopni odpovědět na kladené otázky. Věk 80 a více, pohlaví: žena i muž, délka pobytu v domově: od roku 2008. Věk 80 a více jsem si zvolila úmyslně, protože starší osoby vnímají situaci jinak. Muži mají jiné cítění než ženy a skutečnosti vnímají odlišněji. Senioři, kteří jsou v Domově ubytováni delší dobu, mohou lépe vyhodnotit své pocity

a zhodnotit poskytované služby mají objektivnější náhled. Jsou to lidé, kteří si tu zvykli. Klienti s rozhovory souhlasili. Rozhovor probíhal u každého na pokoji, kde jsme měli soukromí. Délka rozhovoru byla individuální. U někoho 15 minut a u někoho i déle. Navodila jsem příjemnou atmosféru, klienti se pohodlně usadili a odpovídali na kladené otázky. Pro zachování anonymity jsem je pojmenovala fiktivními jmény. Rozhovory jsou v příloze č. 2.

Rozhovor probíhal podle předem připravených otázek, držela jsem se předem připravené formulace otázek a jejich pořadí. Nevkládala jsem do něho svůj osobní zájem a přesvědčení. Byla jsem neutrální a výroky jsem nezpochybňovala, nehodnotila ani nekomentovala. Rozhovorové otázky jsou v příloze č. 1.

Dotazovaní klienti

Paní Hermína

Její věk je 83 let. Do domova pro seniory byla přijata v roce 2009. Zemřel jí v roce 2006 manžel, ke kterému měla velmi hluboký citový vztah a jeho odchod velmi špatně snášela. Zůstala ve svém domku sama, její jediná dcera bydlí 15 km daleko. Nebyly v kontaktu každý den. Paní H. J. se cítila osamělá, proto sama podala žádost do zařízení. Vyhledává společnost. Klientka je komunikativní a má smysl pro humor. Má ráda společenské akce, které v domově navštěvuje a ráda pomáhá lidem okolo, když může. Pohybuje se sama o francouzských holích. Pomáhá ostatním klientkám. Navštěvuje ráda šicí dílnu, kde šije a zašívá oděvy ostatním. Za klientkou chodí každou neděli její dcera s vnučkou. Velký vliv v životě klientky má víra, je silně věřící.

Paní Marie

Její věk je 85 let. Původně do zařízení jít nechtěla. Donutila ji její zdravotní situace. Má manžela a dvě dcery. Jedna z nich je v zahraničí, druhá bydlí ve stejné vesnici jako klientka. V roce 2007 klientka vážně onemocněla. Manžel s dcerou se snažili o ni starat, ale situace byla tak tíživá, že péči nezvládali. Paní byla přijata do zařízení v roce 2008. Špatně si tu zvykala. Ze začátku byla uzavřená, nechtěla si s nikým povídat. Byla zvyklá na manžela. Snažili jsme se klientce nabízet společné cvičení či společné aktivity, které by jí bavily. Za pár měsíců se to podařilo a paní si to nemůže vynachválit. I když je upoutaná na invalidní vozík, dokáže si sama dojet tam, kam chce. Každý den za ní chodí manžel, který se společně s námi podílí na péči. Klientka vyhledává

společnost a ráda si povídá s ostatními. Víra v jejím životě hraje důležitou roli. Víra ji pomáhá a vírou žije. V každodenní modlitbě prosí Boha o milost a zdraví pro rodinu.

Pan Josef

Jeho věk je 86 let. Do zařízení nastoupil na vlastní žádost, a to roku 2009. Bydlel v rodinném domku se svojí vnučkou. Manželka mu zemřela v roce 2008. Pár měsíců před její smrtí se o ni staral. Její ztrátu špatně nesl. Myslel na ni a ztrácel smysl života. Vnučka se vdala, založila rodinu a pan Josef jim nechtěl překážet. Zanechal dům a šel do zařízení dobrovolně. Má rád společnost, vyhledává jí. Je velmi komunikativní a rád se zapojuje do aktivit konaných během dne. Smysl svého života tímto našel. Je mezi svými vrstevníky a nic mu neschází. Víra mu pomáhá po celý život.

Pan Karel

Ve svých 81 let byl přijat do zařízení v roce 2008. Když ve stáří začal mít zdravotní problémy, strávil v nemocnici několik měsíců, a pak potřeboval pečovatelskou péči, a proto byl přijat do našeho zařízení. V době jeho dětství věděl, že Bůh je, ale nijak po tom nepátral. Když onemocněl, v jeho nejtěžších chvílích byla víra oporou a začal chodit na mše svaté. Uvědomil si, že Bůh je jeho ochránce a naděje. Nyní je v zařízení spokojený, už není tak uzavřený a rád pomáhá při mši svaté. Vyplňuje to jeho volný čas. Ministruje, zařizuje a organizuje májové pobožnosti či křížové cesty. Je nadšený, když ho kněz poprosí o maličkost. Rád všem pomůže. Navštěvuje i činnosti, které domov poskytuje.

Na začátku rozhovoru jsem položila otázku, která souvisí s pobytem v zařízení. Chtěla jsem zjistit, jak se jim zde žije a jak se jim tu líbí. Jak vnímají prostředí. Je zapotřebí, aby se senior cítil dobře. Prostor, ve kterém žije, by mělo být pro něho „domácí“. Každý vnímá prostředí jinak, někdo si lépe zvykne na jiný domov a jinému to trvá déle. Další otázka se zaměřovala na volnočasové aktivity a na poskytované služby. V domově jsou klientům nabízeny jak zdravotnické, tak ošetrovatelské služby. Jsou připravovány různé volnočasové aktivity, které pomůžou seniorům zapomenout na bolesti a starosti, které je tíží. Přicházejí tak více do kontaktu s ostatními seniory. Volnočasové aktivity slouží k procvičování jejich paměti formou různých her a také zdokonalují jemnou

motoriku prstů při výrobě výrobků. Zajímalo mě, jak klienti vnímají stravu, zda jim vyhovuje. Otázka ohledně spánku a odpočinku je důležitá. Ptala jsem se jich, zda je něco ruší nebo se jim spí dobře. Dobře se vyspat a odpočinout si je základ dobré nálady. Soukromí je nedílnou součástí života. Mít svůj klid a nebýt nikým rušen.

Co si senioři představují pod pojmem lidská důstojnost? Je důležité vědět, že důstojnost je důležitá pro kvalitu života člověka. Ptala jsem se na uspokojování potřeb, jak biologických tak duchovních. Potřeby má každý člověk jiné. Někdo potřebuje něčeho více, někdo se uspokojí s maličkostmi. Co pro ně víra znamená, jak víru prožívají a co jim víra dala. Zajímalo mě, zda zařízení umožňuje návštěvu kněze a vše co patří k aktivnímu životu ve víře.

6. Vyhodnocení odpovědí klientů

Na otázky, které se týkají prostředí, ve kterém klienti žijí, odpověděli všichni čtyři dotázaní, že se v zařízení cítí dobře, dokonce dva uvedli, že se tu cítí, jako kdyby tu byli doma. Jsou spokojeni se svým soukromím a jako velkou výhodou pro ně je klíč od pokoje. Ocenili to, že žijí v jednolůžkových pokojích s vlastním sociálním zařízením. Co se týká klidu ve dne nebo v noci, tři uvádějí, že je neruší nic, jeden si pustí televizi, aby nikoho a nic neslyšel. Na otázku ohledně stravy se klienti shodují na tom, že strava je tu dobrá. Pouze jeden z respondentů uvádí, že je jídlo pro něho málo slané. Myslím si, že každý máme jiné chutě a je těžké vyhovět každému z klientů. Navíc jsou to starší lidé, kteří vzhledem ke svému zdravotnímu stavu musí dodržovat diety, které jim nutriční terapeutka navrhne. Tři z dotázaných mají pocit, že je jídla moc. Jeden má pocit, že porce jsou zbytečně velké a je škoda jídlo nesníst a vyhodit. Důstojnost pro klienty znamená chovat se k sobě hezky, nehádat se, se všemi se snažit vycházet. Vnímají personál jako milý a vstřícný. Všichni dotázaní klienti se shodují na tom, že nemají problém navazovat konverzaci s personálem. Uvádí, že i personál se snaží s nimi během dne vést rozhovor, povídat si s nimi. K nabízeným službám, které domov poskytuje, se vyjádřili všichni kladně. Každý z nich uvádí aktivitu, kterou rád dělá. Jsou to aktivity jako společné cvičení, šicí dílna. Dokonce jeden uvedl, že se rád stará o králíka. Podle mého názoru nevím, jestli je králík opravdu nejvhodnější zvíře pro seniory. Je sice určen pro radost, ale přece je to jen zvíře a nevíme, co od něho máme čekat. Může šířit nějaké parazity, někdo na králičí srst může být alergický. Na druhé straně proč ne, především senioři byli zvyklí i doma na králíky a tak jim to přibližuje jejich domov. Na otázku, jakého jsou vyznání, odpověděli všichni, že římskokatolického. Všichni navštěvují mše konané v domově. Byli by radši, kdyby kněz chodil do zařízení častěji. Zdá se jim, že svojí víru nemohou tak často praktikovat. Chápu, že kněz má také plno jiných povinností. Je pracovně vytížený. Klienti se snaží při mši pomáhat, být užiteční. Jednou za dva týdny mít mši svatou je opravdu málo. Když byli tito dotazovaní senioři doma, byli zvyklí chodit na mši svatou každý týden. Myslím si, že by bylo dobré, kdyby do zařízení chodil třeba i jáhen z okolí. Měl by třeba více času se věnovat seniorům, kteří ve víře vidí smysl svého života. Víra jim pomáhá, nedovedou si život bez Pána Boha představit. Potřebují se někomu svěřovat, když nemají po boku rodinu.

ZÁVĚR

Ve své práci jsem sledovala, jestli jsou uspokojovány základní potřeby seniorů, jak fyzické, tak duchovní, co si pod pojmem lidská důstojnost senioři představují a zda je personálem dodržována. Zajímal mě také vliv víry na život seniorů, jak jí prožívají. Nejdříve jsem objasnila pojmy jako stáří, stárnutí, senior, lidské potřeby, důstojnost člověka, vliv víry na jejich život a formy péče pro seniory. Sledovala jsem, jak jsou uspokojovány v pobytovém zařízení konkrétní potřeby (strava, potřeba spánku, bezpečí, jistoty, sounáležitosti, víra). Abych mohla posoudit situaci objektivně, vybrala jsem si čtyři klienty, dvě ženy a dva muže a udělala jsem s nimi rozhovor. Víím, že je to jen malý vzorek na to, abych mohla z toho vyvodit závěry, ale přece mi to přiblížilo, jak v tomto pobytovém zařízení lidé žijí, jak vše kolem sebe vnímají. Domov se snaží nahradit domácí prostředí. Víím, že je to těžké někomu nahrazovat domov. Starší lidé si hůře zvykají na něco nového. Na druhé straně jsou jim zde zajištěny služby, jak zdravotnické, tak ošetrovatelské. Senior se pak cítí více v bezpečí a má jistotu, že má kolem sebe lidi, kteří se o něho při zhoršení zdravotního stavu postarají.

Myslím si, že cíl mé práce byl splněn. Z rozhovorů jsem zjistila, že lidskou důstojnost klienti vnímají jako vzájemnou pomoc a ochotu. Mají jasno, co se pod tímto pojmem skrývá. Potěšilo mě, že jsou spokojeni s dodržováním důstojnosti ze strany personálu. Vážít si druhého a chovat se k němu s úctou je pro seniory, a nejen pro ně, v životě to nejcennější. Dochází k uspokojování potřeb klientů a důstojnost je vždy prioritní. Většina klientů v Domově pro seniory jsou věřící. S radostí navštěvují mše svaté. Ocenili by přítomnost kněze častěji. Potřebují se někomu svěřit, mít blízkou osobu u sebe. Hledají někoho, kdo jim bude rozumět a bude s nimi sdílet jejich smutek, radosti, žal a starosti. Víra jim v životě pomáhá a dává smysl života. Blízkost Boha jim dodává sílu.

Při zpracování bakalářské práce jsem si uvědomila, že lidská důstojnost je důležitá v životě každého člověka. Měla by se stát samozřejmostí v běžném životě každého, zvláště u seniorů, kteří jsou zcela závislí na péči a pomoci druhých. Jsem ráda, že v dnešní společnosti se v Domovech pro seniory a jiných zařízeních dbá na lidskou důstojnost a při péči ji pracovníci dodržují a uplatňují. Lidská důstojnost je při péči opravdu prioritní. Bylo pro mě velmi přínosné, že jsem mohla více prohloubit svoje znalosti o této problematice a sama se přesvědčit, jak senioři v domově tuto skutečnost pozitivně vnímají.

7. Seznam použité literatury a zdrojů

AMBROZ, P., DOŠKOVÁ, L., MUNZAROVÁ, V., SMÉKAL, V., ŠKRLOVÁ, M., ZACHOVAL, J. *Studijní texty z pastorální teologie III. Služba nemocným*. Refugium Velehrad-Roma, 2002.

BALTES, Paul P. In KŘIVOHLAVÝ, J. *Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie: Možnosti, které čekají*. Grada, 1993. ISBN 8024770466.

BARKER, R. *The social work dictionary*. Washington: NASW Press, 2003.

BARTKO In JAROŠOVÁ, D. *Péče o seniory*. 1. vyd. Ostrava: ZSF OU v Ostrava, 2006, 110 s. ISBN 80-7368-110-2.

Bible (podle ekumenického zadání z roku 1985) 2. katolické vydání Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-009-5.

BODNÁROVÁ, B., In HROZENSKÁ, M. *Sociální péče o seniory*. Praha: Grada, 2006. ISBN 9788024784700.

FILKA, J. *Metodika tvorby diplomové práce*. Brno: Knihař, 2002. ISBN 80-86292-05-3.

HAŠKOVCOVÁ, H. In KŘIVOHLAVÝ, J. *Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie: Možnosti, které čekají*. Grada, 1993. ISBN 8024770466.

HAŠKOVCOVÁ, H. *Sociální gerontologie, aneb, Senioři mezi námi*. Galén, 2012. ISBN 9788072629008.

HAŠKOVCOVÁ, H. *Thanatologie: nauka o umírání a smrti*. Praha: Galén, 2007. ISBN 9788072624713.

HEGYI, L. *Klinické a sociálne aspekty ošetrovania starších ľudí*. Trnava: Trnavská univerzita, Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce, 2001. ISBN 8088908809.

HOLMEROVÁ In ČEVELA, R., Z. KALVACH a L. ČELEDOVÁ. *Sociální gerontologie*. Praha: Grada, 2012. ISBN 8024739011.

JAN PAVEL II. *Insegnamenti di Giovanni Paolo II, III*. 1980, str. 539.

JANEČKOVÁ, H. *Důstojnost života ve stáří: Investice do rozvoje vzdělávání*. 2012.

JANEČKOVÁ, H. *Sociální práce se starými lidmi: Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005.

KALVACH, Z. *Úvod do gerontologie a geriatric*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 8071843660.

KALVACH, Z., ZADÁK, Z., JIRÁK, R. *Geriatric a gerontologie*. Praha: Grada, 2004. ISBN 8024770385.

KAUFMANOVÁ, P. In MALÍKOVÁ, E. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Praha: Grada, 2011. ISBN 8024731487.

Kolektiv autorů. *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. 8. Díl. Praha: Paseka, 1997, s. 229.

Kompendium katolické církve. Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2005, s. 183. ISBN 80-7195-079-3.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. 1998 In KOPECKÁ, I. *Psychologie I. díl: Učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2011. ISBN 9788024738758.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. 361 s. ISBN 8024712849.

MAHROVÁ, G., VENGLÁŘOVÁ, M. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2138-5.

MALÍKOVÁ, E. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 8024731487.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2008.

MLÝNKOVÁ, J. *Péče o staré občany*. Praha: Grada Publishing, 2011. 192s. ISBN 978-80-247-3872-7.

MOTLOVÁ, L. *Autonomie, nezávislost a uspokojování potřeb osob vyššího věku*. Praha: Kontakt, 2007.

NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha, academia, 1995.

NAVRÁTIL, P, MUSIL. *Sociální práce s příslušníky menšinových skupin In Sociální studia, sborník prací fakulta sociálních studií MU č. 5 Brno*. Brno: MU, 2000.

PICHAUD, C., THARREAUOVÁ. *Soužití se staršími lidmi*. Praha: Portál, 1998.

PLEVOVÁ, I. *Ošetřovatelství II*. Praha: Grada Publishing, 2011. 224s. ISBN 978-80-247-3558-0.

RÁŽOVÁ, KRÁLOVÁ (2005) In DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů*. Praha: Grada, 2012. ISBN 8024741385.

ROHANOVÁ, E In HOLMEROVA, I. JURÁŠKOVÁ, B., ZIKMUNDOVÁ, K. *Vybrané kapitoly z gerontologie*. EV public relations, 2007, 142s. ISBN 978-80-254-0179-8.

ROZSYPALOVÁ, M., ČECHOVÁ, V., MELLANOVÁ, A. *Psychologie a pedagogika I*. Praha: Informatorium, 2003. ISBN 80-7333-014-8.

SVOBODOVÁ In HROZENSKÁ, M. *Sociální péče o seniory*. Praha: Grada, 2006. ISBN 9788024784700.

ŠKRLA, P. ŠKRLOVÁ, M. *Kreativní ošetrovatelský management*. 1. vyd. Praha: Advent- Orion, 2003. 477s. ISBN 80-7142-841-1.

ŠVANCAR J., In KŘIVOHLAVÝ J. *Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2011. 144s. ISBN 978-80-247-3604-4.

TOPINKOVÁ, E, NEUWIRTH J. *Geriatric pro praktického lékaře*. 1. Vydání. Praha: Grada Publishing, 1995. 299 s. ISBN 80-7169-099-6.

TRACHTOVÁ, E. *Potřeby nemocného v ošetrovatelském procesu: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví*. Brno, 2001.

VIDOVIČOVÁ, L. NEŠPOROVÁ, O. *Zajištění potřeb seniorů s důrazem na roli nestátního sektoru*. Praha: VÚPSV, 2008.

VORLÍČEK, J., ADAM, Z., POSPÍŠILOVÁ, Y. *Paliativní medicína*. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 8024767619.

Informace o způsobu poskytování sociálních služeb: Souhrn vnitřních předpisů a metodických pokynů. Náměšť nad Oslavou, 2014.

FRANĚK, Petr. Maslowova pyramida lidských potřeb. [online]. 2015 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z:[http://www.filosofie-uspechu.cz/maslowova-pyramida-lidskych-potreb/3/..](http://www.filosofie-uspechu.cz/maslowova-pyramida-lidskych-potreb/3/)

Lidská důstojnost. [online]. 2015 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z:<http://elearning.cestadomu.cz/cz/dustojnost.html>.

LEGNEROVÁ, Monika a Pavel PĚNKAVA. Společnost sociálních pracovníků. [online]. 30. 3. 2015 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://socialnipracovnici.cz/sekce-socialnich-pracovniku/article/ke-stazeni>.

Zákon o sociálních službách. In: [online]. [cit. 2015-04-02]. Dostupné z:<http://atre.cz/zakony/page0048.htm>.

8. Seznam použitých zkratek

Bible (podle ekumenického zadání z roku 1985) 2. katolické vydání Praha: Zvon, 1991.
ISBN 80-7113-009-5.

Zkratka	Význam
Dt	Pátá Mojžíšova
Lv	Třetí Mojžíšova
Př	Přísloví

9. Seznam příloh

Příloha č. 1 Rozhovorové otázky

Příloha č. 2 Rozhovory s klienty

10. Přílohy

Příloha č. 1 Rozhovorové otázky

Jak se Vám zde žije a jak se tu cítíte?

Jsou Vám nabízeny služby a aktivity? Jaké?

Jak jste spokojeni se stravou?

Není rušen Váš klid ve dne nebo v noci?

Co si představíte pod pojmem lidská důstojnost?

Myslíte, že Vaše důstojnost je zde zachovávána? Proč myslíte?

Máte zde dostatek soukromí? Jak je dodržováno?.

Jsou dobře uspokojovány vaše potřeby? A jaké?

Chová se k Vám personál hezky?

Komunikuje s Vámi personál při běžných činnostech?

Jakého jste vyznání?

Umožňuje Vám domov návštěvu kněze?

Je pro Vás víra v životě důležitá?

Příloha č. 2 Rozhovory s klienty

Paní Hermína

Jak se Vám zde žije a jak se tu cítíte? „Cítím se tu dobře. Už jsem si zvykla, nikde jinde už bych být nechtěla. Působí to zde na mě, jako kdybych byla doma“.

Jsou Vám nabízeny služby a aktivity? Jaké? „Jsem spokojena se všemi službami. Když potřebuji zdravotnickou, ošetří mě, když potřebuji pečovatelskou, vždy mi pomůžou“ ráda chodím do šicí dílny, baví mě to.

Jste spokojena se stravou? „Ano. Vaří tu výborně. Strava tu je všechna čest. Nejsem vybíravá, jím všechno, ale je toho někdy až moc“.

Není rušen Váš klid ve dne nebo v noci? „Ne, ne, nic mě tu neruší. V noci i ve dne je tu klid. Mám klidné sousedy“.

Co si představíte pod pojmem lidská důstojnost? „Je to asi to, že se každý člověk má chovat ke druhým slušně a hezky. Aby nevyhledávali lidé mezi sebou hádky“.

Myslíte, že Vaše důstojnost je zde zachovávaná? Proč myslíte? „Ano. Jak ze strany sestřiček, tak ze strany spolubydlících. Nevyhledávám hádky“.

Máte zde dostatek soukromí? Jak je dodržováno? „Mám zde soukromí. Můžu si svůj volný čas naplňovat, tak jak chci sama“.

Jsou dobře uspokojovány vaše potřeby? A jaké? „Ano, určitě ano. Mám dostatek všeho a, oč si řeknu sestřičky mi donesou“.

Chová se k Vám personál hezky? „Ano, sestřičky jsou usměvavé“.

Komunikuje s Vámi personál při běžných činnostech? „Ano, jistě že ano. Ptají se mě, zda něco nepotřebuji, ráno mi poví, jaké je počasí“.

Jakého jste vyznání? „Jsem římskokatolička“.

Umožňuje Vám domov návštěvu kněze? „Umožňuje. Chodím na mši svatou ráda. Kněz je tu moc hodný, laskavý a dodává mi sílu“.

Je pro Vás víra v životě důležitá? „Moc, bez víry by nebylo to, co je. Modlím se za všechny lidi, sestřičko. Modlím se každý den a děkuji Bohu za to, co mám“.

Paní Marie

Jak se Vám zde žije a jak se tu cítíte? „Dobře, už se tu cítím jako doma. Člověk si musí zvyknout, nic jiného mu nezbyvá. Je to tu pěkné“.

Jsou Vám nabízeny služby a aktivity? Jaké? „Jsou. Nejvíce se mi tu líbí cvičení nebo činnosti či aktivity. Jsem na vozíčku, někdy si dojedu na cvičení sama a někdy poprosím sestřičky“.

Jak jste spokojena se stravou? „Jídlo je chutné, je ho až moc, sestřičko. Já nejsem tak velký jedlík a nerada nechávám zbytky. Je to škoda“.

Není rušen Váš klid ve dne nebo v noci? „Neslyším v noci nic. Mám puštěnou televizi, abych nikoho a nic neslyšela. Během dne mám klid. Po obědě si odpočinu, hluk na chodbě není“.

Co si představíte pod pojmem lidská důstojnost? „Lidská důstojnost je něco jako uznání člověka. Vzdát mu poctu“.

Myslíte, že Vaše důstojnost je zde zachovávaná? Proč myslíte? „Rozhodně ano, personál je moc hodný a vlídný. Chovají se ke mně hezky a myslím, že i ke všem ostatním“.

Máte zde dostatek soukromí? Jak je dodržováno? „Mám svůj pokoj, na kterém jsem sama. Můžu si ho zamykat, můžu si dělat, co se mi zlíbí“.

Jsou dobře uspokojovány vaše potřeby? A jaké? „Ano jsou. Mám tu všechno. Nic mi tu nechybí“.

Chová se k Vám personál hezky? „Jistě, všechny jsou ochotné, milé. Rády mě pomůžou posazovat na vozík“.

Komunikuje s Vámi personál při běžných činnostech? „Jistěže ano. Povídají si se mnou během dne“.

Jakého jste vyznání? „Jsem římskokatolického vyznání“.

Umožňuje Vám domov návštěvu kněze? „Ano. Chodí za mnou na pokoj mě zpovídat. Dělá tu mše. Chodím ráda na mše svaté“.

Je pro Vás víra v životě důležitá? „Pomáhá mi, modlím se každý den. Bez víry by to nebylo ono. Pomáhá mi to v různých životních situacích. Když mi bylo nejhůře, pomodlila jsem se, obrátila se na Marii a poprosila o pomoc. Jsem ráda, že se můžu na Boha obrátit“.

Pan Josef

Jak se Vám zde žije a jak se tu cítíte? „Pokud mě nic nebolí tak je mi dobře. Někdy je to lepší někdy horší. Cítím se tu dobře“.

Jsou Vám nabízeny služby a aktivity? Jaké? „ Jsou, sestřičky mi každé ráno upraví postel a pomůžou, s čím potřebuji“. Máme tu dokonce i králíka, o kterého se dobrovolně starám. Jmenuje se Gustav. Byl jsem zvyklý pěstovat králíky i slepice, tak mě to potěšilo, že tu mají králíka.

Jak jste spokojen se stravou? „ Je to jako doma. Někdy sním všechno a někdy taky něco nechám“. Někdy je to méně slané.

Není rušen Váš klid ve dne nebo v noci? „ Večer se zachumlám pod peřinu a spím až do rána. Nic neslyším. Během dne hluk nevnímám“.

Co si představíte pod pojmem lidská důstojnost? „Že se jako člověk ke člověku chová hezky“.

Myslíte, že Vaše důstojnost je zde zachovávaná? Proč myslíte? „Ano. S nikým se nehádám, každému se snažím vyhovět, když to jde. Personál je moc hodný.“.

Máte zde dostatek soukromí? Jak je dodržováno? „ Ano, mám svůj klíč od pokoje, nikdo mi sem nemůže chodit“.

Jsou dobře uspokojovány vaše potřeby? A jaké? „Ano, jsou. Hlad nemám, je mi tu příjemně a mám tu lidi, které mám rád. Je to tu skoro jako doma“.

Chová se k Vám personál hezky? „Ano, ano, až moc“.

Komunikuje s Vámi personál při běžných činnostech? „Mluví, ptají se nás, jestli něco nepotřebujeme, pomáhají nám. Někdy, když sedím na chodbě se na chvíli sestřička zastaví a povídá si se mnou“.

Jakého jste vyznání? „Jistěže. Věřím v Boha. Jsem křesťan“.

Umožňuje Vám domov návštěvu kněze? „Umožňuje. Chodí sem moc hodný pan farář, který nám tu dělá mše svaté“.

Je pro Vás víra v životě důležitá? „Nedovedu si představit život bez víry. S Panem Bohem si vykládám každý večer před spaním“.

Pan Karel

Jak se Vám zde žije a jak se tu cítíte? „Cítím se tu moc dobře. Jsem rád, že jsem tady. Potřeboval jsem pomoc a tady jsem jí dostal“.

Jsou Vám nabízeny služby a aktivity? Jaké? „Jsou. Pečovatelská služba je tu výborná. Taky ty programy, které nám sestřičky připravují, jsou dobré“.

Jak jste spokojený se stravou? „Já sním vše, co mi dají. Nikdy sem nebyl vybíravý. Chutná mi to“.

Není rušen Váš klid ve dne nebo v noci? „Ne, neruší. Během dne jsem spíš mimo pokoj a přes noc nic neslyším“.

Co si představíte pod pojmem lidská důstojnost? „Důstojnost je něco jako chování se k sobě hezky, neubližování si navzájem. Hlavně úcta k lidem“.

Myslíte, že Vaše důstojnost je zde zachovávaná? Proč myslíte? „Je zachována. Mají ke mně úctu“.

Máte zde dostatek soukromí? Jak je dodržováno? „Ano mám. Mám svůj pokoj sám pro sebe, zamknu se a mám klid“.

Jsou dobře uspokojovány vaše potřeby? A jaké? Já myslím, že jsou. Mám momentálně to, co potřebuji“.

Chová se k Vám personál hezky? „Ano. A to je nejdůležitější“.

Komunikuje s Vámi personál při běžných činnostech? „Jistěže, snaží se. Každý den se mě zeptají, jak se mám“.

Jakého jste vyznání? „Římskokatolík“.

Umožňuje Vám domov návštěvu kněze? „Ano. Pan farář sem chodí. Jsem rád, že tu máme malou kapličku, ve které se můžeme modlit“.

Je pro Vás víra v životě důležitá? „Pomohla mi. Našel jsem v ní sílu. Byl jsem nemocný a nevěděl, jak to bude dál. Neměl se o mě kdo postarat. Měl jsem štěstí se dostat sem. Chodím na mši svatou moc rád. Rád tam pomáhám panu faráři“.